

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства,
що регулює питання визначення товару як національного*

***Анотація.** У записці вивчено світовий досвід законодавчого регулювання поняття «національний товар» та аналогічних термінів, у тому числі вимоги до маркування товару, виробленого у певній державі. Здійснено історичний аналіз окремих законодавчих актів у цій сфері.*

Вступ. Правила визначення походження товару – це критерії, необхідні для встановлення національного джерела походження (виготовлення або переробки) товару. Їх важливість пояснюється тим, що мита та обмеження у деяких випадках залежать від джерела імпорту. Зокрема, у міжнародній торгівлі вони використовуються для:

- впровадження заходів та інструментів комерційної політики, таких як антидемпінгові та антисубсидійні мита, а також захисні заходи;
- визначення, чи можуть імпортовані товари користуватися режимом найбільшого сприяння або преференційним режимом;
- цілей статистики торгівлі;
- застосування маркування та вимог до маркування;
- державних закупівель.

У деяких державах, якими не укладено міжнародні угоди щодо вільного руху товарів на світових ринках та не впроваджено практик із захисту конкуренції, поняття «національний товар» та «національний товаровиробник» використовуються у законодавстві з метою створення преференційних умов економічної діяльності для виробництва локальних товарів (протекціонізму).

Поряд з офіційною, формалізованою політикою, у багатьох державах розповсюджена практика (яка усіляко стимулюється державою) надання переваг місцевим товарам. Це явище стало частиною політики ліберального економічного патріотизму, стимулюючи економічну активність національного бізнесу через використання потенціалу внутрішнього попиту. Наприклад у Франції з 2015 року існує Незалежна федерація «Зроблено у Франції» (FIMIF)¹. Відповідно до опитування, що проводилося у 2021 році, 88 % французів цікавляться національним походженням товару, коли купують продукти харчування, 59 % – текстильні вироби та 56 % – побутові товари². На території США діє та розвивається рух «Купуй американське» (див., наприклад, Рух «Купуй американське» (The Buy American Movement³), на території Німеччини впроваджено ініціативу «Зроблено у Німеччині»⁴ тощо. В Україні також у різні часи знаходили підтримку гасла «Купуй

¹ "Acheter français, cela redonne un peu de sens et de globalité à une action triviale et quotidienne. URL: <https://www.bienoubien.com/magazine/acheter-francais-interview-charles-huet>

² Enquête : Les Français attendent davantage d'informations sur le «Made in France». URL: <https://sacres-francais.com/actualites/enquete-exclusive-sacres-francais-madeinfrance/>

³ The Buy American Movement. URL: <https://www.thebuyamericanmovement.com/about/>

⁴ Made in Germany. URL: <https://www.german-ma.de/voraussetzung-fuer-made-in-germany/>

українське» та «Свій до свого», які залишаються актуальними й донині (див., наприклад: Економічний патріотизм: як придбана чашка кави наближає перемогу України; Сьогодні найбільший акт патріотизму – придбання товарів українського походження⁵).

За таких умов видається важливим визначення, який саме товар є національним. Якщо таким товаром є товар, що повністю вироблений в одній країні та з місцевої сировини, – не викликає сумнівів, проте щодо товарів з іноземними складовими (у тому числі з урахуванням інтелектуальної або виробничої складової) існує різниця. Історично у практиці різних держав існували значні відмінності щодо правил визначення походження товарів, зокрема застосування вимоги суттєвої трансформації, критерію зміни класифікації тарифів, критерію адвалорного відсотка, критерію виробництва або переробки.

Основна частина.

1. Міжнародні стандарти

Угода про правила визначення походження, що є частиною Угоди про заснування СОТ, учасницею якої є й Україна, зобов'язує дотримуватися цих визначень, зокрема:

учасники застосовують правила визначення походження однаково для усіх цілей;

відповідно до правил визначення походження країною, яка визнається як країна походження певного товару, повинна бути або країна, де товар отримано цілком, або, коли до виробництва товару залучено більше, ніж одну країну, країна, де здійснено останню суттєву переробку товару;

правила визначення походження, які держави застосовують до імпорту й експорту, не повинні бути жорсткішими, ніж правила визначення походження, які вони застосовують для визначення того, чи є товар вітчизняним, і не повинні призводити до дискримінації між іншими членами, незалежно від національної приналежності виробників відповідного товару;

правила визначення походження повинні застосовуватись у послідовний, одноманітний, неупереджений та розсудливий спосіб;

нормативно-правові акти, судові рішення та адміністративні правила загального застосування, які стосуються правил визначення походження, підлягають оприлюдненню;

на запит експортера, імпортера чи будь-якої особи, яка має для цього достатні мотиви, оцінка походження товару видається якнайшвидше, але не пізніше, ніж через 150 днів після надходження запиту на таку оцінку, за умови, що повідомлено про всі деталі. Запити на такі оцінки мають прийматися до початку торгівлі відповідним товаром, проте це не принципово, і вони можуть прийматися будь-коли пізніше. Такі оцінки залишаються чинними протягом трьох років, якщо факти й

⁵ Економічний патріотизм: як придбана чашка кави наближає перемогу України. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/26/686245/>; Сьогодні найбільший акт патріотизму - придбання товарів українського походження – Дмитро Наталуха. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/244789.html

умови, у тому числі правила визначення походження, за яких їх проведено, залишаються порівнюваними. За умови, що заінтересовані сторони будуть поінформовані завчасно, такі оцінки втратять чинність після того, як у результаті перегляду приймається рішення, протилежне оцінці. Такі оцінки повинні бути загальнодоступними;

під час внесення змін до правил визначення походження або введення нових правил визначення походження оцінки не повинні застосовувати таких змін, які мають зворотну силу, як це визначено у нормативно-правових актах та без шкоди цим нормативно-правовим актам;

будь-яку адміністративну дію, до якої вони вдаються для визначення походження, може бути оперативно переглянуто в судовому, арбітражному чи адміністративному порядку або згідно з процедурами про зміну або відміну такого рішення, незалежними від органу, який виносить рішення;

уся інформація, що за своїм характером є конфіденційною або надається на конфіденційній основі для застосування правил визначення походження, повинна розглядатись як цілком конфіденційна відповідними органами, які не повинні розголошувати її без спеціального дозволу особи чи уряду, що надає таку інформацію, крім обсягу, необхідного в рамках судових процедур⁶.

Регламент № 952/2013/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 9 жовтня 2013 року про затвердження Митного кодексу ЄС⁷ передбачає окремі правила визначення походження для преференційного та непериферійного режимів, але у будь-якому разі вони виходять з двох критеріїв: або товари є повністю отриманими у певній країні, або товари є результатом достатньої обробки чи переробки. Детальніше це правило розкрито у статті 60 зазначеного вище Кодексу. Зокрема товари, повністю отримані в одній державі або території, вважаються такими, що походять із цієї країни або території; товари, у виробництві яких бере участь більше ніж одна країна або територія, вважаються такими, що походять із країни або території, в якій вони пройшли останню істотну, економічно виправдану обробку або переробку в установі, обладнаній для цієї мети, яка призвела до виробництва нового продукту або яке представляє важливий етап виробництва.

У Делегованому Регламенті Комісії (ЄС) 2015/2446 від 28 липня 2015 року про доповнення до Регламенту № 952/2013/ЄС Європейського Парламенту та Ради, що встановлює детальні правила для деяких положень Митного кодексу Союзу⁸, передбачається (для неpreferenційного походження), що такі товари вважаються повністю отриманими в одній країні або території:

мінеральні продукти, видобуті в цій країні або території;
рослинні продукти, зібрані там;

⁶ Угода про заснування Світової організації торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text

⁷ Regulation (EU) № 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R0952>

⁸ Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 of 28 July 2015 supplementing Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council as regards detailed rules concerning certain provisions of the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2446>

живі тварини, народжені та вирощені там, або продукти, отримані з таких тварин;

продукти полювання чи рибальства, вирощені/добуті в цій країні або на цій території;

продукція морського рибальства та інша продукція, виловлена суднами, зареєстрованими у відповідній країні чи на території, а також тими, що плавають під її прапором, за межами територіальних вод будь-якої країни;

товари, отримані або виготовлені на борту заводських суден із таких продуктів, за умови, що ці заводські судна зареєстровані в цій країні або на її території та плавають під її прапором;

продукти, видобуті з морського дна або його надр за межами територіальних вод, за умови, що відповідна країна або територія має виключні права на розробку цього морського дна або його надр;

відходи та залишки (брухт), отримані від виробничих операцій, і використані вироми, якщо вони там зібрані та придатні лише як сировина;

товари, вироблені там виключно з перелічених вище продуктів.

Товари, перелічені в Додатку 22-01 до названого Регламенту, вважаються такими, що пройшли останню суттєву обробку або обробку, що призвела до виробництва нового продукту або становить важливу стадію виробництва в країні або на території, на якій виконуються правила, викладені в цьому Додатку, або яка визначається цими правилами. Натомість будь-яка операція з обробки або переробки, здійснена в іншій країні або на її території, вважається економічно невиправданою, якщо на основі наявних фактів буде встановлено, що метою цієї операції було уникнення застосування заходів, зазначених у Митному кодексі ЄС.

Стосовно товарів, не охоплених Додатком 22-01, якщо остання обробка чи переробка є економічно необґрунтованою, вважається, що товари пройшли останню суттєву, економічно виправдану обробку чи переробку, що призвело до виробництва нового продукту або представляє важливий етап виробництва в країні або на території, з якої походить найбільша частина матеріалів, що визначається на основі їх вартості.

Для цілей визначення походження не вважається істотною, економічно виправданою обробкою чи переробкою:

операції для забезпечення збереження продуктів у хорошому стані під час їх транспортування та зберігання (провітрювання, розкладання, сушіння, видалення пошкоджених частин та подібні операції) або операції, що полегшують відправлення чи транспортування;

прості операції, що складаються з видалення пилу, просіювання, сортування, класифікації, миття, різання;

зміна упаковки та розпакування або збір/фасування відправлень;

просте розміщення у пляшках, металевих футлярах, флаконах, мішках, ящиках, коробках, прикріплення до килимків або пластин та всі інші прості операції пакування;

подання товарів у вигляді наборів чи ансамблів або подання для продажу; нанесення позначок, ярликів чи інших подібних розпізнавальних знаків на продукцію чи її упаковку;

просте складання частин виробів для отримання готового виробу;

розбирання або зміна використання;

поєднання двох або більше операцій, зазначених вище.

Аksesуари, запасні частини або інструменти, що постачаються з певними видами товарів та є частиною їхнього стандартного обладнання, вважаються такими, що мають те саме походження, що й ці товари.

Для визначення, чи походять товари з держави або її території, не береться до уваги походження таких елементів, зокрема енергії та палива, засобів та обладнання, машин та інструментів, матеріалів, які не входять і не призначені для входу до кінцевого складу товарів.

Держави-члени ЄС використовують, передбачені Митним кодексом ЄС, критерії під час визначення країни походження товару, у тому числі й щодо місцевого (національного) виробництва.

2. Зарубіжний досвід

Так, у *Німеччині* на національному рівні не встановлено законодавчого регулювання щодо того, наскільки високою має бути частка виробничого ланцюжка на її території. Однак деякі судові рішення містять юридичні вказівки щодо позначення походження «Зроблено у Німеччині». Вищий регіональний суд Штутгарта у 1995 році встановив відповідні критерії для позначення «Зроблено у Німеччині», які пізніше підтверджувалися іншими судами⁹. Вирішальними є три аспекти: значне виробництво у Німеччині, остаточно збірка у Німеччині та основна частка створення доданої вартості у Німеччині. За кордоном допускається закупівля окремих компонентів, якщо вони не мають вирішального значення для основних властивостей кінцевого продукту.

Таким чином, для відповідного маркування необхідним є те, що частина виробництва відбувається у Німеччині, відтак створення концепції або проектування продукту у Німеччині недостатньо.

Під час прийняття рішень суди керувалися положеннями Закону про охорону товарних знаків та інших знаків для товарів і послуг¹⁰ у частині географічних зазначень. Зокрема, стаття 126 зазначеного вище Закону передбачає, що географічні зазначення походження у розумінні цього Закону – це назви місць, областей, територій або країн, а також інша інформація чи символи, які використовуються в комерційних операціях для зазначення географічного походження товарів або послуг. Географічні зазначення походження не можуть використовуватися в комерційних операціях щодо товарів або послуг, які не походять з місця, області, території чи країни, визначеної географічним зазначенням походження, якщо під час використання таких назв, зазначень або знаків для товарів чи послуг іншого

⁹ Suchergebnis. URL: https://www.wettbewerbszentrale.de/de/_suche/?s=Made+in+Germany

¹⁰ Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/markeng/>

походження становлять ризик введення людей в оману щодо їхнього географічного походження (стаття 127 Закону). Статтею 151 передбачено, що товари, які незаконно позначені географічним зазначенням походження, захищеним згідно з цим Законом або згідно із законодавством Європейського Союзу, підлягають конфіскації під час імпорту, експорту або транзиту, якщо Регламент (ЄС) № 608/2013 не застосовується з метою видалення незаконного маркування при очевидному порушенні. Це стосується лише перевезень через держави-члени ЄС та інші держави-учасниці Угоди про Європейську економічну зону, якщо перевірки проводяться митними органами. Вилучення здійснюється митним органом. Митний орган також призначає заходи, необхідні для усунення незаконного маркування. Якщо розпорядження митного органу не виконуються або його виконання є неможливим, митний орган видає розпорядження про конфіскацію товарів.

Інший законодавчий акт, про який йдеться у судових рішеннях, – це Закон про недобросовісну конкуренцію (UWG)¹¹. У § 5 Закону зазначено, що комерційна дія є оманливою, якщо містить неправдиву інформацію або іншу інформацію, придатну для введення в оману, зокрема щодо географічного чи операційного походження.

Міжнародний відділ Асоціації німецьких промислово-торговельних палат (DINKE), керуючись вимогами Митного кодексу ЄС, зазначав, що для визнання товару німецьким достатньо, щоб 45% доданої вартості було створено у Німеччині¹². Однак експерти з права не погоджуються з цієї думкою, зазначаючи, що «суди не дбають про «частки з доданою вартістю» чи навіть «глибину доданої вартості»¹³.

У державі відсутній єдиний стандарт маркування або сертифікат «Зроблено у Німеччині». Водночас, існують приватні компанії, чий власний логотип (із написом «Made in Germany») можна використовувати лише після перевірки, що здійснюють DIQZ (Німецький інститут якості та сертифікації) та German Ma¹⁴.

Щоб мати право вказувати позначку «Вироблено у **Франції**» (або «Зроблено у Франції») на одному зі своїх продуктів або упаковці, виробник має забезпечити відповідність товару критеріям Європейського Союзу. Французька митниця (DGDDI) визначає ці критерії та контролює їх дотримання під час імпорту. Товар, залежно від випадку (правила індивідуальні для кожної митної категорії товару), має:

або пройти свою останню «суттєву трансформацію» у Франції, що найчастіше відповідає зміні митного коду (митний код готової продукції відрізняється від коду

¹¹ Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG). URL: [https://www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/BJNR141400004.html#:~:text=\(1\)%20Unlautere%20gesch%C3%A4ftliche%20Handlungen%20sind,des%20Verbrauchers%20wesentlich%20zu%20beeinflussen.](https://www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/BJNR141400004.html#:~:text=(1)%20Unlautere%20gesch%C3%A4ftliche%20Handlungen%20sind,des%20Verbrauchers%20wesentlich%20zu%20beeinflussen.)

¹² „Made in Germany“ – das kann eigentlich jeder behaupten. URL: https://www.focus.de/finanzen/news/unternehmen/guesiegel-mit-qualitaetsmangel-made-in-germany-das-kann-eigentlich-jeder-behaupten_id_2722588.html

¹³ Wann ist nun ein Produkt „Made in Germany“? URL: <https://gewerblicherrechtsschutz.pro/made-in-germany>

¹⁴ Die Wahrheit über »Made in Germany«. URL: <https://letsearth.de/blog/die-wahrheit-ueber-made-in-germany/>

сировини та компонентів). Це правило стосується, наприклад, косметичних товарів, ляльок, настільних ігор, столових ножів тощо;

або дотримуватися мінімального порогу доданої вартості до товарів, вироблених у Франції, від ціни «франко-заводу» (45 % для автомобілів, велосипедів або годинників).

Щодо походження товару стаття 34 Митного кодексу Франції¹⁵ визначає, що натуральні продукти походять із країни, де вони були видобуті із землі або зібрані. Продукція, вироблена в одній країні без привезення матеріалів з іншої країни, походить з країни, де вона була виготовлена. Накази Міністра економіки та фінансів встановлюють правила, яких слід дотримуватися для визначення походження товарів, отриманих у країні з використанням продуктів, зібраних, вилучених із ґрунту або виготовлених в іншій країні.

Для захисту вироблених у Франції товарів Митний кодекс забороняє продаж іноземних товарів, натуральних чи промислових, що мають на собі або на упаковці, коробках, тюках, конвертах, смугах чи ярликах тощо торгову марку, ім'я, знак або будь-яку вказівку, яка може змусити людей повірити, що вони були зроблені у Франції або що вони французького походження. Це положення також застосовується до іноземної продукції, виготовленої чи природної, отриманої із місцевості з тією ж назвою, що й французька місцевість, яка не містить напису, одночасно з назвою цієї місцевості, назви країни походження і слова «Імпортний», чітко видимими літерами (стаття 39).

Водночас, Генеральний директорат із питань конкуренції, захисту прав споживачів і боротьби з шахрайством (DGCCRF) контролює маркування походження товарів, що продаються у Франції. Стаття L121-2 Споживчого кодексу Франції¹⁶ називає оманливою ділову практику, якщо вона ґрунтується на неправдивих або оманливих твердженнях, вказівках або презентаціях, що стосуються суттєвих характеристик товару чи послуги, а саме: його суттєвих властивостей, складу, аксесуарів, його походження, зокрема щодо правил, що виправдовують проставлення слів «вироблено у Франції» або «походження з Франції», або будь-якого іншого еквівалентного згадування, знаку чи символу у значенні Митного кодексу ЄС щодо непреференційного походження продукції, його кількості, методу та дати виготовлення, умов його використання та придатності для використання, властивостей та очікуваних результатів його використання, зокрема його впливу на навколишнє середовище, а також результатів та основних характеристик випробувань і контролю, проведених щодо товару чи послуги.

¹⁵ Code des douanes. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071570/LEGISCTA000006138835/#LEGISCTA000006138835

¹⁶ Code de la consommation. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069565/LEGISCTA000032220953/#LEGISCTA000032227299

У Франції офіційно не затверджено знак «Зроблено у Франції», численні асоціації виробників та центри сертифікації видають неофіційні сертифікати щодо походження товару із Франції.

Польща також дотримується загальних правил Митного кодексу ЄС щодо визначення країни походження товару, зокрема щодо власної продукції. Однак існує виключення – стаття 7 Закону про товарну якість сільськогосподарської та харчової продукції¹⁷. Відповідно до неї маркування агрохарчового продукту, який є необробленим продуктом у розумінні Регламенту (ЄС) № 852/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про гігієну харчових продуктів, може містити інформацію «польський продукт», якщо первинне виробництво у розумінні Регламенту (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства, засновує Європейський орган з безпеки харчових продуктів і встановлює процедури у справах безпечності харчових продуктів, цього продукту мало місце на території Польщі, а також щодо:

1) м'яса – якщо воно було отримане від тварин, які народилися на території Польщі, і розведення та забиття яких відбувалися на території Польща;

2) продуктів тваринного походження, крім м'яса, – якщо вони отримані від тварин, вирощених на території Польщі.

Маркування агрохарчового продукту, який є обробленим продуктом у розумінні Регламенту (ЄС) № 852/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про гігієну харчових продуктів, може містити інформацію «польський продукт», якщо він був вироблений на території Польщі, а всі його інгредієнти відповідають названим умовам, або був вироблений на території Польщі з інгредієнтів, що відповідають названим умовам, але при його виготовленні використовувалися інші інгредієнти. При цьому сукупна вага останніх становить не більше 25 % від загальної ваги всіх інгредієнтів на момент їх використання у виробництві продукту, за винятком ваги використаної води, і ці інгредієнти не можна замінити такими ж інгредієнтами, які відповідають названим умовам, або були вироблені на території Польщі лише з інгредієнтів, що відповідають названим умовам.

У маркуванні сільськогосподарської та харчової продукції інформація «польський продукт» також може додаватися у вигляді графічного знака, що містить цю інформацію. Міністерство, відповідальне за ринки сільськогосподарської продукції, визначає постановою схему такого знака з метою забезпечення єдиної форми представлення та специфіки інформації, яка передається через спеціальний знак (рис. 1)¹⁸.

¹⁷ USTAWA z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/jakosc-handlowa-artykulow-rolno-spozywczych-16890287#content>

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie wzoru znaku graficznego zawierającego informację "Produkt polski". URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160002148>

Слід також зазначити, що запровадження відповідного маркування викликало сумніви, як з огляду на вимоги Регламенту (ЄС) № 1169/2011 Європейського Парламенту та Ради¹⁹, так і з точки зору статті 34 Договору про функціонування Європейського Союзу та рішення Європейського Суду²⁰.

Маркування «польський продукт» здійснюється добровільно, але виробник відповідає за його достовірність – за надання неправдивої інформації він може бути притягнутий до відповідальності згідно з нормативним актом. Також актом недобросовісної конкуренції вважається маркування товарів чи послуг фальшивим або шахрайським географічним зазначенням, що прямо або опосередковано вказує на країну, регіон чи місцевість їх походження, або використання такого маркування в комерційній діяльності, рекламі, комерційних листах, рахунках або інших документах (стаття 8 Закону про боротьбу з недобросовісною конкуренцією²¹). Крім того, вважається такою, що вводить в оману, ринкова практика, якщо вона будь-яким чином спонукає або може змусити пересічного споживача прийняти договірне рішення, яке він інакше б не прийняв: діяльність, що вводить в оману, може стосуватися й характеристик продукту, зокрема його географічного або комерційного походження (стаття 5 Закону про протидію недобросовісній ринковій практиці²²). Обидва закони містять санкції та інші заходи протидії подібним порушенням.

У *Великій Британії* відповідно до статті 36 Закону про торгові описи 1968 року²³ товари вважаються виготовленими або виробленими у країні, в якій вони востаннє були піддані обробці або процесу, що призвів до суттєвих змін.

Рівень обробки (змін), згідно з частиною другою цієї ж статті, визначає Рада з питань торгівлі (Рада), яка може своїм наказом визначити, яку обробку або процес слід вважати для цілей Закону такою, що призводить або не призводить до суттєвої зміни стосовно будь-якого опису товарів, різні частини яких були виготовлені або

¹⁹ Czy nowy znak powie prawdę o polskości produktu. URL: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/msp/artykuly/1005051,produkt-polski-czy-nowy-znak-powie-prawde-o-polskosci-produktu.html>

²⁰ „Produkt polski” – nowe oznaczenie dla produktów rolno-spożywczych. URL: <https://www.traple.pl/produkt-polski-nowe-oznaczenie-dla-produktow-rolno-spozywczych/>

²¹ USTAWA z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930470211/U/D19930211Lj.pdf>

²² USTAWA z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/przeciwdzialanie-nieuczciwym-praktykom-rynkowym-17379633#content>

²³ Trade Descriptions Act 1968: legislation.gov.uk. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/29>

вироблені у різних країнах, або товарів, зібраних у іншій країні, ніж та, в якій були виготовлені або вироблені їхні частини, в якій з цих країн товари повинні розглядатися як виготовлені або вироблені у цій країні.

Статтею 38 названого Закону встановлено особливості визначення Радою країни походження добрив, пестицидів, сільськогосподарської, садівничої або рибної продукції, незалежно від того, перероблена вона чи ні, продуктів харчування, кормів або інгредієнтів до продуктів харчування чи кормів, яка діє спільно з різними міністрами (залежно від товару). Перед прийняттям розпорядження Рада повинна проконсультуватися з Агентством зі стандартів харчових продуктів²⁴ (The UK Food Standards Agency). Також Рада консультується з такими організаціями, які, на її думку, представляють інтереси, що суттєво торкаються наказом, і публікує повідомлення про свій намір видати наказ.

Британське походження товару – це коли продукт повністю створений на території Великої Британії без додавання будь-яких матеріалів, що не походять із цієї країни. В іншому випадку економічне походження товару може бути визначене різними способами.

Один із способів прийняття рішення про походження з Великої Британії – спиратися на правила походження. Вони використовуються для тарифів і подібних митних питань, а це означає, що компанії-експортери керуються ними. Якщо товар складається з британських і небританських частин, здійснюється перевірка на суттєву трансформацію. Суттєва трансформація вимагає, щоб товар пройшов переробку у Великій Британії, щоб вважатися таким, що походить з цієї країни. Це може бути продемонстровано, наприклад, або зміною тарифної класифікації, або розрахунком доданої вартості. Двостороння кумуляція європейських та британських частин також можлива відповідно до нової Угоди про торгівлю та співробітництво між ЄС та Великою Британією²⁵. Однак діагональна кумуляція не дозволена між ЄС та Великою Британією, тому компоненти з третіх країн, таких як Канада або Японія, не враховуються так, якби вони були зроблені у Великій Британії або ЄС, незважаючи на те, що і Велика Британія, і ЄС мають торговельні угоди з цими державами.

Щоб маркувати свою продукцію як вироблену у Великій Британії, має відбутися «суттєва трансформація» товару та/або принаймні 50 % виробництва/доданої вартості такої продукції має бути здійснено у Великій Британії. Рекомендації, що застосовується щодо визначення походження товару у Великій Британії, надає Департамент з питань бізнесу та торгівлі²⁶.

Ведення клієнтів в оману щодо походження продукції, порушує Закон про продаж товарів 1979 року²⁷ (SGA) Великої Британії.

²⁴ The UK Food Standards Agency. Home. URL: <https://www.food.gov.uk/>

²⁵ EU-UK Trade and Cooperation Agreement European Parliament legislative resolution of 14 February 2023: Eur-lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023AP0032&qid=1702474842543>

²⁶ Department for Business & Trade. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-business-and-trade>

²⁷ Sale of Goods Act 1979: legislation.gov.uk. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/54>

Офіційна торгова марка «Зроблено у Британії» – це зареєстрована колективна торгова марка, що належить компанії Made in Great Britain Campaign Ltd, і яка використовується для ідентифікації продукції британського походження. Використання офіційної етикетки «Зроблено у Британії» є ексклюзивним і вимагає ліцензії, яка купується через членство в організації; інші не можуть використовувати цю захищену етикетку для своєї продукції. Використання цієї торгової марки також підпадає під загальні правила маркування країни походження, які мають відповідати очікуванням, що економічним походженням товару є Велика Британія, принаймні в достатній мірі, аби споживачі не були введені в оману. Щоб визначити, чи може/повинна продукція маркуватися як «Зроблено у Великій Британії», необхідно проводити повний аналіз виробництва та виробничих процесів, які відбуваються у Великій Британії.

У *Канаді* для здійснення міжнародної торгівлі країна походження товарів (у тому числі з самої Канади) визначається Законом про Митний тариф²⁸. Для його цілей товари походять з країни, якщо вся вартість товарів вироблена в цій країні.

Губернатор у Раді може, за рекомендацією міністра, приймати правила дотримання вимог щодо походження товарів, включно з правилами:

визнання товарів, повністю або частково вироблених за межами країни, такими, що походять з цієї країни для цілей Закону або будь-якого іншого акта Парламенту, відповідно до умов, визначених правилами,

визнання товарів, повністю або частково вироблених у географічній зоні країни, такими, що не походять з цієї країни для цілей Закону чи будь-якого іншого акта Парламенту, і не мають права на преференційний тариф, який іншим чином застосовується відповідно до Закону, за дотримання умов, визначених правилами, і визначення того, коли товари походять із країни для цілей цього Закону чи будь-якого іншого акта Парламенту;

визначення того, коли товари мають право на тарифний режим відповідно до Закону.

Географічна зона означає будь-яку територію, визначену міністром громадської безпеки, щодо готовності до надзвичайних ситуацій після консультації з міністром міжнародної торгівлі.

З метою імплементації Угоди про правила походження (Додаток 1А Угоди про заснування Світової організації торгівлі та будь-якого додатку до нього згідно зі статтею 9 Угоди), нормативні акти, прийняті Губернатором, можуть мати перевагу над будь-якими іншими правилами, якщо вони передбачають правила Угоди.

Губернатор у Раді може, за рекомендацією міністра, приймати правила для однакового тлумачення, застосування та адміністрування міжнародних угод, перелічених у Законі.

Також Губернатор може, за рекомендацією міністра, приймати правила щодо вимог до маркування імпортованих товарів будь-якого опису або класу. Зокрема,

²⁸ Customs Tariff. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-54.011/page-2.html#h-142871>

щоб вказати їхню країну або географічну зону походження і для визначення країни або географічної зони походження імпортованих товарів із метою маркування. Такі правила можуть застосовуватися у цілому або обмежуватися окремими країнами чи географічними районами, визначеними в правилах.

Підпункт 35.01 Митного закону²⁹ визначає правила підтвердження походження товарів та повноваження осіб щодо контролю правильного визначення країни походження та відповідності маркування. Так, Губернатор у Раді за рекомендацією міністра може приймати правила:

визначення осіб або категорій осіб, які мають право надавати докази походження товарів замість імпортера або власника, та визначення обставин й умов, якщо такі є, за яких такі особи або категорії осіб мають відповідний дозвіл;

визначення інформації, яка має міститися у встановленій формі підтвердження походження або супроводжувати її на додаток до встановленої інформації, та визначення будь-яких тверджень чи доказів, які повинні міститися у ній або супроводжувальній формі;

звільнення осіб або товарів, або їх класів від вимог підтвердження та маркування за умови дотримання певних правил.

Відтак, на підставі зазначених законів, затверджено низку правил визначення країни походження для міжнародних угод Канади³⁰. Митною службою підкреслюється, що «правила визначення походження встановлюють, яка доля товару має бути вироблена в Канаді або іншій країні, щоб товари вважалися «походженням» із цієї країни та мали право на особливий тарифний режим. Це гарантує, що нульові або знижені ставки мита застосовуються лише до країн із канадською торговою угодою»³¹. Отже, забезпечено дію міжнародних торгових угод держави «у дві сторони» та відповідність норм законодавства вимогам СОТ.

Щодо маркування канадських товарів, у державі існує два види маркування – «Зроблено в Канаді» та «Продукт Канади». З метою дотримання законодавства, яке забороняє неправдиву та оманливу рекламу, Бюро з питань конкуренції встановлює інструкції із застосування цього маркування стосовно нехарчових товарів³² на підставі Закону про конкуренцію та інших спеціальних законів щодо виробництва промислової продукції. Відповідно до цих інструкцій, щоб непродуктивний продукт був представлений як «продукт Канади», його остання істотна трансформація повинна відбутися в Канаді, і щонайменше 98 % загальних прямих витрат на виробництво мають бути понесені в країні.

Для заяви «Зроблено у Канаді», крім того, що Канада має бути місцем останньої істотної переробки непродуктивного продукту, принаймні 51 % загальних виробничих витрат має бути понесено там. Вона також має

²⁹ Customs Act. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-52.6/page-6.html#h-139955>

³⁰ Proof of Origin of Imported Goods Regulations. URL: <https://laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-98-52/page-1.html#h-1024930>

³¹ Origin of goods. URL: <https://www.cbsa-asfc.gc.ca/import/origin-origine-eng.html>

³² "Product of Canada" and "Made in Canada" Claims. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/competition-bureau-canada/en/how-we-foster-competition/education-and-outreach/publications/product-canada-and-made-canada-claims>

супроводжуватися пояснювальною заявою про наявність іноземного вмісту, наприклад, «Зроблено у Канаді з імпортованими частинами» або «Зроблено у Канаді з вітчизняних та імпортованих частин».

Що стосується харчових продуктів, то Канадське харчове інспекційне агентство³³ розробило власні інструкції щодо використання заяв «Зроблено в Канаді» та «Продукт з Канади» у маркуванні та рекламі харчових продуктів, що продаються у Канаді. В них йдеться про 98 % продовольчої сировини щодо «Продукту Канади», а щодо маркування «Зроблено у Канаді» – відсоток не встановлено, але від виробника вимагається кваліфікаційний сертифікат (по технології виробництва), та пропонується відповідно до нього маркувати пакування (наприклад «Дистильована у Канаді», «Консервовано у Канаді», «Очищений у Канаді» «Оброблено у Канаді» тощо).

За порушення вимог маркування та нанесення знаків щодо «канадського» походження продукту, який не відповідає дійсності (вводить в оману споживача), передбачено санкції.

Продукція, вироблена в *Австралії*, має відповідати Закону про конкуренцію і споживання³⁴ та Правилам конкуренції та споживання³⁵. Товар (продукцію) може бути позначено як вирощений в Австралії, виготовлений в Австралії або вироблений в Австралії. Виробники несуть юридичну відповідальність за дотримання вимог до відповідного маркування.

В Австралії діють різні закони, які можуть впливати на заяви компаній про походження їхніх товарів. Одним із них є Закон про захист прав споживачів³⁶ (ACL, частина Закону про конкуренцію і споживання). Він вимагає, щоб більшість продуктів мали інформацію про країну, в якій вони були вирощені, вироблені або виготовлені.

Щодо зазначення походження продуктів харчування, виробники мають дотримуватися Стандарту маркування харчових продуктів³⁷, інших стандартів, зведених у спеціальний Кодекс³⁸, яким опікується FSANZ – незалежне державне агентство³⁹. Твердження «зроблено в Австралії» використовується, коли харчовий продукт або інгредієнт зазнав останньої суттєвої трансформації в цій країні з інгредієнтів, які могли бути вирощені, вироблені або виготовлені на її території. Таке зазначення походження зосереджується на виробництві продукту, а не на його складі. Наприклад, якщо арахісове масло виготовляється з арахісу, вирощеного в Китаї, та олії, виробленої в Австралії, з подальшою та остаточною переробкою в Австралії, заявлене місце походження буде «зроблено в Австралії». Тобто харчовий

³³ Origin claims on food labels. URL: <https://inspection.canada.ca/food-labels/labelling/industry/origin-claims/eng/1626884467839/1626884529209#c5>

³⁴ Competition and Consumer Act 2010. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2011C00003>

³⁵ Competition and Consumer Regulations 2010. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/F2023C00942>

³⁶ Country of Origin Food Labelling Information Standard 2016. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/F2017C00920>

³⁷ Food labeling standards. URL: <https://www.foodstandards.gov.au/business/labelling>

³⁸ Food Standards Code. URL: <https://www.foodstandards.gov.au/food-standards-code>

³⁹ Діє на підставі Food Standards Australia New Zealand Act 1991. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00243>

продукт був вирощений або вироблений у цій країні в результаті одного або декількох процесів, і принципово відрізняється за своєю ідентичністю, природою або основними характеристиками від усіх своїх інгредієнтів або компонентів, які були імпортовані в країну. Базові методи переробки, такі як нарізка, консервування, заморожування, покриття, подрібнення або перепакування харчових продуктів, не вважаються суттєвою трансформацією і не дають харчовому продукту права маркуватися «зроблено в...».

Для нехарчових продуктів термін «зроблено в Австралії», як правило, означає, що останній суттєвий крок у виробництві продукту був здійснений у цій країні. Цей етап повинен вносити значні зміни в інгредієнти або компоненти, щоб кінцевий продукт принципово відрізнявся за ідентичністю, природою або основними характеристиками від імпортованих інгредієнтів або компонентів. Тобто на відміну від тверджень «вирощено в» або «виготовлено з», джерело окремих інгредієнтів або компонентів товару не має значення. АСЛ не визначає, що таке «ідентичність», «природа» або «суттєві характеристики». Однак щодо товарів, до яких можна стверджувати, що вони були «вирощені» або «виготовлені» в певній країні, можна стверджувати, що вони були «зроблені» в цій країні. Наприклад, рослинна добавка, виготовлена в Австралії з австралійських інгредієнтів, відповідає всім типам заявки про походження, і виробник сам вирішує, яку етикетку використовувати.

Що стосується місцевих товарів, то з 01 липня 2016 року Австралія запровадила наочну систему маркування харчових продуктів за країною походження. Ця система покликана забезпечити більшу ясність і прозорість, допомогти споживачам легко і швидко ідентифікувати походження продуктів харчування, та включає:

- кенгуру в трикутнику – вказує на австралійське походження продукту;
- гістограму – показує частку австралійських інгредієнтів у вазі продукту;
- текстовий напис – вказує на те, що продукт був вирощений, вироблений або виготовлений в Австралії.

Гістограма, зображена на етикетці походження харчового продукту, вказує на відсоток австралійського вмісту в цьому продукті. Нею можуть маркувати продукцію й виробники, що використовують імпортовану сировину, але якщо відсоток використаних австралійських інгредієнтів менше, ніж 50 %, не можуть використовувати знак кенгуру⁴⁰. Пояснювальний текст вказує чи був продукт вирощений, вироблений або виготовлений в Австралії. Для продуктів харчування, які завжди містять постійну вхідну вагу австралійських інгредієнтів, підприємства мають визначити мінімальну частку австралійських інгредієнтів у кожній позиції.

⁴⁰ Three Component Standard Mark. URL: <https://tritonstore.com.au/country-of-origin-labelling/>

Для непродовольчих товарів це маркування не є обов'язковим і може застосовуватися тільки за ліцензією компанії Australian Made Campaign Limited.

Застосовується також двокомпонентний товарний знак для «запаковано в Австралії» із зазначенням не менш, як 50 % австралійських інгредієнтів.

Австралійська комісія з питань конкуренції та споживання⁴¹ (ACCC) встановлює види переробки, які суттєво впливають або не впливають на трансформацію продукту, коли переробка призводить до отримання «принципово іншого» продукту, визначає вимоги до маркування країни походження та контролює їх дотримання. Незалежно від виробника (національний чи закордонний), його заяви про країну походження продуктів харчування повинні бути правдивими, точними та ґрунтуватися на розумних підставах. У разі порушень чи невідповідності маркуванню, відповідно до Закону про захист прав споживачів щодо країни походження, до компанії можуть бути застосовані штрафні санкції. З метою правильного застосування маркування щодо країни походження товару Комісією розроблено відповідне керівництво⁴².

Згідно зі статтями 9-11 Закону про зовнішню торгівлю *Мексика*⁴³ походження товарів може визначатися з метою тарифних преференцій, маркування країни походження, застосування компенсаційних мит, квот та інших заходів. Походження товарів може бути національним, якщо враховувати одну країну, або регіональним, якщо враховувати більш ніж одну країну.

Походження товарів визначається відповідно до правил, встановлених Міністерством економіки, або для визначених цілей, відповідно до правил, встановлених у міжнародних договорах або угодах, стороною яких є Мексика.

⁴¹ Australian competition & consumer Commission. ACCC. URL: <https://www.accc.gov.au/>

⁴² Country of origin claims and the Australian Consumer Law. URL: <https://www.accc.gov.au/about-us/publications/country-of-origin-claims-and-the-australian-consumer-law>

⁴³ Ley de Comercio Exterior. URL:

<https://mexico.justia.com/federales/leyes/ley-de-comercio-exterior/titulo-iii/capitulo-unico/>

Правила походження мають бути попередньо подані на розгляд Комісії зовнішньої торгівлі та опубліковані в Офіційному віснику. Ці правила встановлюються за будь-яким із наступних критеріїв:

- зміна тарифної класифікації. При цьому вказуються підпозиції або позиції тарифної номенклатури гармонізованої системи, до яких належить правило;
- національний чи регіональний контент. При цьому вказується метод розрахунку та відповідний відсоток;
- виробництво, виготовлення або розробку. У цьому випадку точно вказується операція або виробничий процес, в результаті якого виник товар.

Мінекономіки може використовувати додаткові критерії, якщо попередніх критеріїв не може бути дотримано, що має бути зазначено у відповідному правилі походження. При ввезенні товарів, які підлягають дотриманню правил походження, імпортер зобов'язаний підтвердити їхнє походження у строки та порядку, встановлені чинним законодавством. Міністерство фінансів та державного кредиту стежить за дотриманням правил походження.

Згідно із статтями 32-33 Закону про захист прав споживачів⁴⁴ інформація або реклама, що стосується товарів, продуктів або послуг, що розповсюджується будь-якими засобами та формою, повинна бути правдивою, перевіреною та вільною від текстів, діалогів, звуків, зображень, брендів, позначень походження та інших описів, які призводять або можуть призвести до помилок або плутанини, оскільки вони вводять в оману або ображають. У інформації про імпортовані продукти має бути зазначено місце їх походження і, якщо це застосовано, місця, де вони можуть бути відремонтовані, а також інструкції щодо їх використання та відповідні гарантії на умовах цього Закону. Порушення вимог цих статей тягнуть за собою штраф у розмірі від 367,12 до 1174782,68 доларів США (стаття 127 Закону).

Уряд Мексики через Міністерство економіки є власником торгової марки «Neshe en México» («Зроблено у Мексиці»), яка є офіційним розпізнавальним знаком, що може використовуватися для ідентифікації продукції, виробленої в Мексиці, щоб споживачі могли легко відрізнити її від інших, як у Мексиці, так і в інших країнах світу. Ліцензія надається уповноваженим органам сертифікації в Мексиці, щоб вони, як ліцензіати, могли надавати індивідуальні ліцензії зацікавленим особам на використання такого розпізнавального знака на продуктах, які виробляються та виготовляються у Мексиці.

⁴⁴ Ley Federal de Protección al Consumidor. URL: <https://mexico.justia.com/federales/leyes/ley-federal-de-proteccion-al-consumidor/capitulo-xiv/>

Порядок отримання та вимоги до виробників щодо права на отримання логотипу «Зроблено в Мексиці» встановлюються Угодою, затвердженою міністром економіки Мексики 11 лютого 2009 року⁴⁵.

Статтею 7 Угоди передбачено, що «використання згаданого логотипу дозволяється лише для тих продуктів, щодо яких є докази того, що вони вироблені та виготовлені на національній території у результаті трансформації вхідних ресурсів або що вони реалізуються в їхньому природному стані».

Генеральний директорат з питань стандартів або, у відповідних випадках, його представництва, субпредставництва та сервісні офіси, до яких подається заявка на отримання дозволу на використання логотипу, аналізують та перевіряють, чи містить вона дані та чи супроводжується документами, зазначеними в Угоді.

Продукція, для якої надається дозвіл на використання знаку, зокрема:

товар повністю отриманий або вироблений повністю в Мексиці;

товар, вироблений виключно з матеріалів, які кваліфікуються як такі, що походять з Мексики відповідно до договорів або торговельних угод, стороною яких є Мексика;

товар виготовлено з товарів, що не походять з Мексики, але є результатом виробничого процесу в Мексиці таким чином, що товар класифікується в іншій товарній позиції, ніж товари, що не походять з Мексики, згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів;

вартість операцій з матеріалами, що не походять з Мексики, не перевищує відсоток, встановлений для кожного сектору (стаття 6 Угоди).

Тобто, Міністерство економіки встановлює процент доданої вартості до інгредієнтів (деталей) немексиканського походження індивідуально, залежно від галузі. Крім того, в рамках процедури зацікавлені сторони мають продемонструвати відповідність певним критеріям, пов'язаним з якістю, інноваціями, дизайном, стійкістю та залученням робочої сили.

⁴⁵ ACUERDO mediante el cual se da a conocer el logotipo Hecho en México y se establecen las condiciones para el otorgamiento de la autorización para su uso. URL: https://dof.gob.mx/nota_detalle_popup.php?codigo=5081271

У США у різних законах містяться різні визначення національного товару або продукту – «американського». Найвідомішим нормативним актом з цього приводу є Закон «Купуй американське» 1933 року⁴⁶, прийнятий у зв'язку із Великою Депресією. Цим актом передбачено закупівлю національного продукту за державні кошти за певних умов. На момент його прийняття не було чітко визначено, який продукт є «американським». У зв'язку з цим Закон тривалий час піддавався критиці, зокрема прихильниками протекціонізму. Для прикладу можна навести заяву 1978 року, в якій йдеться про проблеми з адмініструванням Закону «Купуй американське», зокрема: «Закон «Купуй американське» вимагає від уряду США закуповувати лише ті промислові товари, які (1) є «практично всі» з матеріалів, вироблених у США, і (2) «виготовлені» в Сполучених Штатах. Проте Закон не дає визначення цих ключових термінів. «Практично всі» було витлумачено як «вартість вітчизняних комплектуючих перевищує 50 % вартості всіх компонентів». Таким чином, якщо федеральне агентство закуповує мікроскопи, то понад 50 % вартості компонентів, використаних у виробництві цього мікроскопа, мають бути вітчизняними, щоб вважатися американським продуктом. Якщо усі компоненти з США, крім лінзи, але лінза складає 51% вартості мікроскопа, мікроскоп буде вважатися іноземним кінцевим продуктом. Термін «вироблено в Сполучених Штатах» не було визначено. Є багато факторів, що розглядаються підрядними організаціями та контролерами щодо загального визначення того, чи товар виготовлено в США. До них входить те, чи включає процес, про який йде мова, елементи, які мають бути безпосередньо включені в кінцевий продукт, і чи брати до уваги істотні зміни у фізичному характері цих предметів. Коли частина виробничого процесу відбувається в Сполучених Штатах, а частина за кордоном, не визначено (1) чи пізніші або останні стадії виробництва мають визначати те, виготовлено товар у США чи за кордоном, або (2) який відсоток американського та іноземного виробництва слід взяти до уваги.

Коли Закон прийняли в 1933 році, на хвилі депресії, то Закон «Купуй американське» мав на меті допомогти стимулювати економіку та заохочення зайнятості в США. Під системою, що дозволяє 49 % вартості компонентів у будь-якому кінцевому продукті виготовляти за кордоном, і якщо виробництво в США може становити лише крихітну частку загальної вартості продукту, принаймні сумнівно, яким чином надається допомога внутрішньому ринку праці та економіці програмою «Купуй американське»⁴⁷.

На теперішній час термін «вироблено в Сполучених Штатах» відповідно до Закону означає, що:

у випадку виробів із заліза або сталі, що всі виробничі процеси, від початкової стадії плавлення до нанесення покриттів, відбувалися в Сполучених Штатах;

⁴⁶ BUY AMERICAN. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title41/subtitle4/chapter83&edition=prelim>

⁴⁷ Заява до комітету Палати представників з питань урядових операцій: законодавство та підкомісія з національної безпеки Дж. Кеннета Фасіка, директора міжнародного відділу. URL: <https://www.gao.gov/assets/105519.pdf>

у випадку промислової продукції, що виготовлений продукт був виготовлений у Сполучених Штатах; і вартість компонентів виготовленого продукту, які видобуваються, виробляються або виготовляються в Сполучених Штатах, перевищує 55 % загальної вартості всіх компонентів виготовленого продукту, якщо інший стандарт для визначення мінімальної кількості внутрішнього вмісту не встановлено відповідно до чинного законодавства чи нормативних актів;

у випадку будівельних матеріалів, що всі процеси виробництва будівельних матеріалів відбувалися в Сполучених Штатах.

Норми названого Закону реалізуються через Федеральні правила закупівель (FAR)⁴⁸, що складаються з двох частин: регулювання випробувань для визначення того, чи кінцевий продукт (який не складається повністю або переважно із заліза чи сталі чи комбінації обох) кваліфікується як внутрішній кінцевий продукт; та вимог до кінцевого продукту, що має бути виготовлений у США та з 25 жовтня 2022 року понад 60 % вартості його компонентів має бути видобуто, вироблено або виготовлено в США. У 2024 календарному році ця цифра має зрости до 65 %, а у 2029 календарному році – до 75 %. У випадку, якщо жодна вітчизняна продукція не зможе відповідати новим порогам або витрати на її придбання були б нерозумними, існує 55-відсоткове резервне порогове значення, що діє від 25 жовтня 2022 року до 31 грудня 2029 року. Для кінцевих продуктів, які повністю або переважно складаються з чавуну або сталі, або поєднання обох, вартість вітчизняних компонентів має становити 95 %, щоб кваліфікуватись як вітчизняний кінцевий продукт. Аналогічні стандарти FAR передбачені для американських будівельних матеріалів. Окремими законами, якими встановлені пільги або кредити для місцевих виробників, встановлюються інші вимоги до вмісту національних складових, які використовуються у виробництві (див., наприклад, Закон про зниження інфляції⁴⁹). Також відсоток американського компоненту коригується численними угодами США про вільну торгівлю.

Закон про національні шкільні обіди США⁵⁰ визначає термін «вітчизняний товар або продукт» як сільськогосподарський продукт, який виробляється в Сполучених Штатах; і харчовий продукт, який переробляється в США та значною мірою використовує сільськогосподарські товари, які виробляються в США. Органи шкільного харчування (SFA) мають купувати, наскільки це можливо, місцеві товари чи продукти (див., наприклад, Рух «Купуйте американське» (Buy American Provision⁵¹)). Відповідно до вимог програм шкільного харчування більш ніж 51 % складу кінцевого продукту має бути із продукції, що вирощена в США⁵².

⁴⁸ Federal Acquisition Regulatory Council. URL: <https://www.acquisition.gov/far-council>

⁴⁹ Inflation Reduction Act. URL: <https://www.whitehouse.gov/cleanenergy/inflation-reduction-act-guidebook/>

⁵⁰ RICHARD B. RUSSELL NATIONAL SCHOOL LUNCH ACT. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-10333/pdf/COMPS-10333.pdf>

⁵¹ Buy American Provision. URL: <https://dpi.wi.gov/school-nutrition/program-requirements/procurement/buy-american>

⁵² National School Lunch Program (NSLP) and School Breakfast Program (SBP). URL: <https://ospi.k12.wa.us/sites/default/files/2022-12/buyamericanprovisionreferencesheet.pdf>

Маркування «Зроблено в США» («Made in the USA», MUSA) регулюється Федеральною торговою комісією і відповідно до Правил⁵³ зазначається на етикетках, якщо: остаточне складання або обробка виробу здійснена в США, всю значну обробку продукту здійснено в Сполучених Штатах і всі чи практично всі інгредієнти або компоненти виробу виготовлено, або отримано в Сполучених Штатах. Щодо терміну «всі або практично всі», то цей стандарт залежить від категорії продукту. Це положення дозволяє маркетологам та іншим заінтересованим особам застосовувати повні або часткові винятки, якщо вони можуть продемонструвати, що застосування вимог правила до певного продукту або класу продукту не є необхідним (якщо заінтересовані особи мають докази, що продукція сприймається споживачами як «американська»). За порушення правил маркування знаком «Зроблено в Америці» Комісія має право накладати штрафи відповідно до Закону про Федеральну торгову комісію⁵⁴.

Узагальнюючі дані правової бази США щодо визначення «національного продукту» (у відсотках):

Вид продукції	Законодавчий рівень	Рівень підзаконних актів
Вироби із заліза або сталі	Всі виробничі процеси, від початкової стадії плавлення до нанесення покриттів, відбуваються у США.	Вартість вітчизняних компонентів має становити 95 %.
Промислова продукція	Виготовлений у США, вартість компонентів, які видобуваються, виробляються або виготовляються в США, перевищує 55% загальної вартості всіх компонентів виготовленого продукту, якщо інший стандарт для визначення мінімальної кількості внутрішнього вмісту не встановлено відповідно до чинного законодавства.	З 25.10.2022 року понад 60 % вартості компонентів має бути видобуто, вироблено або виготовлено в США; з 2024 року – 65 %, з 2029 року – 75 %.
Будівельні матеріали	Всі процеси виробництва відбуваються в США.	Вартість вітчизняних компонентів має становити 95 %.
Сільськогосподарський продукт	Виробляється в США.	100 %.
Харчовий продукт	Переробляється в США та значною мірою використовує сільськогосподарські товари, які виробляються в США.	Більш ніж 51% складу кінцевого продукту має бути із продукції, що вирощена в США.

⁵³ Made in the USA Claims. URL: <https://www.ftc.gov/news-events/topics/tools-consumers/made-usa>

⁵⁴ Federal Trade Commission Act. URL: <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/federal-trade-commission-act>

3. «Український товар»

В Україні визначення «українського товару» міститься у частині першій статті 4 Митного кодексу України, відповідно до якої українські товари – це товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті «б», або з товарів, зазначених у підпунктах «а» і «б» цього пункту.

Водночас, щодо імпортованих товарів застосовується поняття «країни походження», яке використовується й у інших законодавчих актах. Згідно зі статтею 36 Митного кодексу України країною походження товару вважається країна, в якій:

1) товар був повністю отриманий;

2) товар був підданий останнім економічно обґрунтованим виробничим та технологічним операціям з переробки, що призвели до виробництва нового товару або є важливою стадією виробництва, за умови виконання в цій країні критеріїв достатньої переробки, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Якщо стосовно конкретного товару критерії достатньої переробки не встановлено, застосовується правило, згідно з яким країна походження товару визначається за країною походження використаних при переробці матеріалів з найбільшою вартістю.

Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон, територія чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

Товарами, повністю отриманими у країні походження, вважаються:

1) мінеральна продукція (корисні копалини), добута з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;

2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;

3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;

4) продукція, отримана від живих тварин, вирощених у цій країні;

5) продукція, отримана в результаті мисливства або рибальства в цій країні;

6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція, отримана судном, що зареєстроване в цій країні та ходить під прапором цієї країни за межами територіальних вод будь-якої країни;

7) продукція, отримана або вироблена на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у пункті 6 цієї частини, за умови, що таке переробне судно зареєстровано у цій країні та ходить під її прапором;

8) продукція, отримана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

9) брухт та відходи, отримані в результаті виробничих операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були в ужитку, зібрані в цій країні та придатні виключно для відновлення сировинних матеріалів;

10) товари, отримані в цій країні виключно з продукції, зазначеної в пунктах 1 – 9 (стаття 37 Митного кодексу України).

Водночас, статтею 38 визначено виробничі та технологічні операції, які вважаються економічно необґрунтованими в окремій країні. Такими визнано операції, здійснені з метою ухилення від застосування заходів, зазначених у статті 36 Митного кодексу України. Водночас, не відповідають критеріям достатньої переробки та вважаються економічно необґрунтованими для цілей отримання товаром статусу українського походження:

1) операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів у належному стані під час транспортування або зберігання (вентиляція, розділення, сушіння, видалення пошкоджених частин та подібні операції), або операції, що спрощують процедуру постачання або транспортування;

2) прості операції з видалення пилу, просіювання, відбору або очищення, сортування, класифікації, упорядкування, підбору, прасування, різання;

3) зміна упаковки, роздрібнення та формування партій, прості операції з поміщення у пляшки, консервні банки, фляги, мішки (пакети), коробки, ящики, фіксація на листах картону або на дошках і всі інші прості пакувальні операції;

4) формування товарів у набори або комплекти чи операції щодо підготовки товарів до продажу;

5) нанесення знаків, написів або інших подібних розпізнавальних знаків на товари або їх упаковку;

6) просте складання компонентів (складових частин) продукту для отримання цілого продукту;

7) розбирання або зміна цільового використання продукту;

8) поєднання двох або більше операцій, зазначених у цій частині.

Зазначеним вище кодексом також встановлено правило визначення країни походження приладдя, запасних частин або інструментів.

У різний час Урядом було визначено критерії достатньої переробки за різними принципами. Постановою 2002 року⁵⁵ встановлювався тільки перелік виробничих і технологічних операцій для визначення критерію достатньої

⁵⁵ Про перелік виробничих і технологічних операцій для визначення критерію достатньої переробки товару та порядок його встановлення і застосування при визначенні країни походження товару: постанова КМУ від 27.12.2002 р. № 2030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2002-%D0%BF#Text>

переробки товару, а з 2006 року, крім таких операцій, застосовувалося правило адвалорної частки (Постанова втратила чинність)⁵⁶.

Висновки. Оскільки у сучасному глобалізованому світі більшість держав є членами міжнародних торгових організацій, а також союзів, що формують вільні світові або міждержавні ринки, ці держави у міжнародній торгівлі використовують правила визначення країни походження, що містяться у міжнародних договорах. За цими правилами країна походження для національного продукту визначається таким же чином, як і країна походження імпортованого продукту.

Країною походження товарів однозначно є країна, в якій продукт повністю виготовлено із місцевої сировини, також часто використовується критерій суттєвої або достатньої переробки (зазвичай, коли змінюється товарна класифікація відповідного товару). Наявність «місцевої» сировини може варіюватися залежно від виду продукції та цілі регулювання. Часто використовуються критерії відсотка доданої вартості.

Із держав, що досліджувались, на законодавчому рівні відсоток загальної вартості кінцевого продукту для кваліфікування товару як національного визначається лише у Сполучених Штатах Америки. Інші держави, де застосовується цей критерій, визначають його на рівні підзаконних актів.

Всі держави, що досліджувались, а також інші держави, захищають право споживача на достовірну інформацію, зокрема й щодо країни походження товару. З цією метою у законодавстві визначено відповідні органи, які контролюють дотримання законодавства (як правило, з питань конкуренції або з питань захисту прав споживачів), та встановлено санкції за порушення вимог щодо маркування товарів інформацією про країну походження.

У деяких державах на національному рівні визначено офіційне маркування «Вироблено у...» чи подібне. Як правило, його використання є добровільним там, де міжнародними угодами не передбачено обов'язкове зазначення країни походження товарів, і використовується для маркетингових цілей. З цією ж метою існують знаки (у тому числі сертифіковані), які впроваджуються приватними компаніями, деякі з них визнано на національному рівні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

⁵⁶ Про порядок встановлення та застосування правила адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій: постанова КМУ від 20.12.2006 р. № 1765. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1765-2006-%D0%BF#Text>